

ETIKETNING INSON PSIXIKASIGA TA'SIRI

Abdurashidov Telman Xudayberdiyevich

Sirdaryo tumani 38-maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada etiket qoidalari va uni inson psixikasiga ta'siri, jinslararo tafovutlari haqida fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: etiket, zamonaviylik, maftunkorlik, uzini tutish, madaniyat, zamonaviy kiyimlar, tashqi ko'rinish, o'ziga bo'lgan ishonch, moda.

Etiket bu - zamonaviy shaxsni o'zligini anglatuvchi, jamiyat qoidalariga hamohang holda rivojlanishni bildiruvchi atamadir. U jinslararo va zamonlararo tafavutga ega ya'ni etiket insonlarning kiyinishi, o'zini tutishi, o'ziga bo'lgan ishonchi atrofdagilar bilan munosabati bir-biridan tubdan farq qilgan. Ular o'ziga xosligi bilan ajralib turgan. Quyida biz ayollar va erkaklarga xos bo'lgan etiket qoidalari haqida to'xtalib o'tamiz.

Ayollarga xos etiket. Ayolning jozibadorligi o'ziga mos va o'ziga xos xulqni o'rinli mujassam etishidadir. Bu - kiyinishda, muomalada, xatti-harakatda, gapirishda, mulozamatda, takallufda, ovqatlanishda va shu singari xususiyatlarda ko'zga tashlanadi. Jozibadorlik uchun tashqi chiroyning o'zi kifoya qilmaydi, u zamonaviylik va oqilonalik bilan bog'liqdir. Mazkur xususiyatlar ayolni yanada jozibali va maftunkor qilib ko'rsatadi.

“Zamonaviy kiyinish» deganda qimmatbaho, yaltiroq liboslarni kiyish nazarda tutilmaydi. Kiyim rangi, bichimi, andozasi, fasoni va pokizaligi bilan atrofdagilarni ajablantirmaydigan va taajjubga solmaydigan kiyimlar sirasidir. Zamonaviy kiyinish shu jihati bilan modada kiyinishdan ustuvordir. Zamonaviy ayol o'zining tanlash

imkoniyatlarini kengaytirish yoʻlida zamonaviylikdan ortda qolish yoki undan oʻzib ketishdan choʻchimaydi. U imkoniyatlar izlashi davomida oʻzining ayollik fazilatini yorqin ifodalay olishga va qusurlarini yashirishga qodir boʻlgan inʼoniyatlardan birini tanlay biladi. Bu borada modalar jurnalini doimiy kuzatib borish yetarli emas. Buning uchun koʻrgazmalar, galareyalar, muzeylar va madaniyat maskanlariga muntazam borib turish, odamlarni kuzatish, badiiy-estetik didini doimo takomillashtirib borish tavsiya etiladi. Latofat va nazokatning manbai tabiatdir. Chunki tabiatda ranglar jilosi, musiqiy ohang uygʻunligi, musaffolik mavjud. U tashqi va ichki chiroyning uygʻunligini talab etadi. Ayol kishi oʻz latofatini yoʻqotmaydi, qachonki: agar u har kuni oʻzining tabiatini tarbiyalab borsa; jismi va vujudi uchun erinchoqlik qilmasa; oʻz-oʻziga nisbatan talabchan boʻlsa; oʻz didini rivojlantirib, aqlini charxlasa; yaqinlarini qayrab, boshqalarni janjal bilan qiynamasa; hadeb hayotdan nolib, alamzada boʻlavermasa. Ushbu maslahatlar hayot tajribasida sinalgan: oʻzingizga kiyim tanlar ekansiz dugonalarigizni emas, oʻz didingizga tayanib ish tuting; libosingizning rangi nafaqat zamonaviy, balki oʻzingizga mos tushadigan rang boʻlishi lozim; kiyim tanlashda mutanosiblikka amal qiling va ranglar mosligini tanlay biling; faqatgina bitta kiyim uchun qoʻshimcha narsa olish — isrofgarchilik ekanligini unutmang; taqinchoqlarni “modasi eskirdi» deb tashlab yuborish yaramaydi. Chunki modalar jarayoni davrlar oʻtib qaytib keladigan jarayondir. Shunda asrab qoʻygan taqinchoqlaringiz yanada chiroyliroq boʻlib koʻrinishi mumkin. Tanlagan sirgʻa yoki qisqichli ziraklaringiz qulogʻingiz shaklini yaltiroq buyum kabi xunuklashtiradigan darajada boʻlmasligi lozim; atir-upalar ayol kishi husniga husn qoʻshuvchi, unga latofat baxsh etuvchi vositalardan biri. Biroq ekskursiya, togʻlarga sayohat, navbatda turish paytida pardoz-andoz unchalik ahamiyatga ega emas.

Erkaklarga xos etiket. Erkak kishining asosiy kiyimi kostyum-shim va koʻylakdan iborat deyuvchilar koʻpchilikni tashkil etadi. Bu fikr biroz mubolagʻali. Chunki erkak kishi kastyum-shimda doim ham bashang koʻrinavermaydi. Kostyum-shim elkador, jussali, oʻrta

yoki baland bo‘yli, o‘rtacha semizlikdagi, tik qomatli kishi1arga yarashib turadi. Aksincha, o‘ta semiz yoki ozg‘in, jussasi kichik, bo‘yi pakana kishilarda kastyum-shim biroz noqulayroq ko‘rinadi. Biroq bu ular kastyum-shim kiymasliklari kerak, degan gap emas. Shuningdek, kastyum-shimning chiroyliligi erkak kishining tashqi ko‘rinishi uchun yetarli emas. U ayni paytda bo‘y bastiga loyiq bo‘lishi, harakatlanishga qulay bo‘lishi, yurganda xalaqit bermasligi, odmi, ko‘zga yarq etib tashlanmaydigan rangda bo‘lishi kerak. Kastyum- shimga mos tarzda ko‘ylak, bo‘yinbog‘, paypoq va tufli tanlash ham kishining didini belgilaydi. Erkaklaming bashang kiyinishi va bashang yurishi tug‘ma fazilat emas. balki u hayotiy tajriba va atrofdagilarni sinchiklab kuzatish natijasida shakllanadigan tarlayaviy xususiyatdir. Zero, bashang erkaklar kiyinishda injiq bo‘lsalarda, doimo tartibga rioya qiluvchilar sirasiga kiradi.

Bu borada erkaklarga tavsiya etadigan maslahallarimiz bor:

Erkaklar o‘zlari bilan ikkita dastro‘ mol olib yurishlari kerak. Bittasi - ustki kiyim yoki shimning cho‘ntagiga solinadi. U qo‘l va yuzni artish uchun ishlatiladi. Ikkinchisi - mutlaqo toza bo‘lib, ustki kiyimning ichki cho‘ntagiga solinadi. Bu dastro‘mol bilan faqat favqulodda holatlarda foydalanish zarur. Masalan, ko‘zoynakni artish, ko‘zga tushgan narsani olish kabilarda. Shuningdek, bu dastro‘molni ustki kiyimning tashqi cho‘ntagidan uchini sal chiqargan holda olib yurish kishining ko‘rinishini bashang qilib ko‘rsatadi.

Har qanday zamonaviy va qimmatbaho kiyim hamma kishini ko‘rkam qilavermaydi. Kiygan kiyimingiz yarashishini istasangiz, erkin harakat qiling, qomatingizni tik tuting, boshilgizni engashtirmang, bo‘yningizni cho‘zmasdan, ko‘kragingizni oldinga chiqarmasdan yuring.

Gavdangiz bilan bo‘yningizni doimo to‘g‘ri tuting. Yurishingizga doimo e‘tibor bering, viqor bilan yurishga harakat qiling. Shoshma- shosharlik bu jarayonga pand beradi. O‘tirganingizda oyog‘ingizni o‘ynatib yoki yoyib o‘tirmang. Qo‘lingizni paxsa qilib

gapirish yaxshi emas. Bu kabi holatlar siz haqingizdagi yaxshi tasavvurni butkul barbod etishi mumkin. Vazminlik, bosiqlik erkak kishining salobatidandir. Shunday ekan, gapirganda, yurganda, hatto imo-ishora qilganingizda ham og'irroq bo'ling. Kim bilan so'zlashmang nigohingizni uning yuziga, ko'ziga qarating. Viqor bilan amalga oshirilgan harakatlardagi tabiiylik har bir insonga zeb beradi. Bashang ko'rinishni istagan erkaklar uchun bu g'oyatda muhimdir. Viqorli va tik qomatga ega bo'lishning birdan bir yo'li bu - sport bilan muntazam shug'ullanishdir.

Kishilar yuqorida keltirib o'tilgan etiket qoidalariga amal qilishsa har qanday vaziyatda va har qanday holatda o'zlariga bo'lgan bahosi yuqori bo'ladi. Bu esa o'z o'rnida kishilarda o'ziga bo'lgan ishonchni ortishiga va ichki hotirjamlikni barqaror bo'lishiga hizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Donolar xazinasidan. T.: O'qituvchi, 1999.
2. Juban Xalil, Donishmand hikmatlari T.: O'zbekiston Faylasuflar milliy jamiyati, 2006.
3. Jumaniyozov R. Nutqiy mahorat. T.: Adolat, 2005. Ibratli hikmatlar. T.: O'zbekiston, 2006.
4. Kaykovus. Qobusnoma. T.: Istiqlol, 1994.
5. Karinova J. Nutqiy muloqotda so'zlovchi va tinglovchi munosabati maqolasidan.
6. B.Husanov Y. G'ulomov "Muomala madaniyati" Toshkent- 2009